

IOB DE CURAN. VULNER.

victus est observandus, verum medicamentorum etiam ratio, quæ à Galeno est petenda quarto methodi medendi.

DE VULNERIBUS
Simplicibus & Compositis.

CAP. V.

OMnia in universum recentia vulnera, quocunque in membro facta sint, præterquam ea, quæ in capite fiunt, à nostratibus chirurgis imperitis, & empiricis eodem modo atque iisdem remediis, curari solent, sive simplicia illa, sive composita sint: tamen non inficias eo, multos in Hispania doctos esse chirurgos, quos artis peritia, sedulitas, & fidelitas omni laude dignos reddidit; præter hos autem, cæteri plerique omnes, eodem ordine, iisdemque omnino medicamentis utuntur; eandem insistent viam, quam prætergredi nullo modo, aut posse, aut debere quenquam, putant. Id adeò ex eo evenit, quòd ea quæ legerint, neque intelligunt ipsi, neque eos qui intelligunt, interrogandos ducunt, neque doctiores consulere, neque expertos magis adire, & duces sequi, commodum sibi, aut honestum arbitrantur. Plerumque autem usu venit, ut huiusmodi hominibus minus ex animi sententia

tentia curatio succedat: qua in re, ubi communia illis remedia tentata omnia frustra fuerint, unum illud tandem omnibus commune refugium est, ut expoliatos pecuniis homines, diaquilone, quem illi socrociū vocant, dimittant; perinde ac si sani omnino essent: atque utinam merces ipsa imperfectæ curationis, perfectissimæ etiam æstimationē non superasset. huiusmodi homines cum plures vidimus, qui suas huiusmodi curationes, vel corruptiones potius, nominibus etiam appellatis, nunquam prædicare desistunt. Sed huius mali culpa in magistratibus publicis est. Quodomo autem huiusmodi vulnera omnia ab istis curari soleant, in primis fuerit nobis notandum. Igitur sive gladio, sive hasta vulnus factum fuerit, primam curationem punctis expediunt. Quidam autem in hoc adeo dari, crudelesque sunt, ut plus etiam consuendo, quàm qui vulnus fecerat, feriendo noceant: crassioribus enim acubus usi, plus etiam ex carne, quàm satis fuerat, apprehendunt, altiusque infigunt: labra etiam vulneris non raro contorta, convoluta ubi nodos fecerint, relinquunt: cutis enim cuti, & non caro carni hoc modo committitur, propterea quòd cutem ipsam, mediam inter carnem constituent: nonnunquam etiam

adeo leviter, & summo ex margine cutem comprehendunt, ut vulneris labra non cohæreant; nam extremis partibus commissis, cætera cava, inaniaque manent, his, atque aliis hujus generis modis, prima omnino curatio conficitur. si fortè verò accidit, ut ossa aliqua scissa sint; tametsi non omnino soluta fuerint; ea tamen non levi hominis dolore, maximo autem detrimento penitus extrahunt, illa vulgata apud se malè tamen cognita sententia abusi, extirpare superfluum: atque etiam si quid è carne recipsum neque penitus abscissum fuerit; tamen ipsi præscindunt, asserentes id à natura non esse recipiendū: maximè verò si vulnus in manu sit, atque digitorum pars, carni & ossibus concisis, tamen aliqua ex parte hæreat, isti omnino præscindunt: fieri enim nullo modo posse putant, ut discissa ossa iterum cohæreant, atque hoc modo etiam sæviunt: si manus qua brachio annectitur, feriat; neque tamen omnino separetur, aut pes, aut quodcunque aliud, ex totius corporis membris sit.

Secundam autem curationem in omni vulnerum genere, digestivo ex rosaceo, & ovo faciunt: puncta præterea & suturæ, quæ ab ipsis factæ in simplicibus vulneribus sunt, ita neglecta sinunt,

quo

quo ad ipsæ carnem ultrò dirumpant, atque ita tam digestivis, quàm satis copioso rosaceo, aut lumbriceo oleo, adhibitis: idquæ ex eorum more, plurimis diebus, tum punctis, & suturis, ex simplicibus vulnere, compositum reddunt; atque etiam, cum magno substantiæ detrimento & jactura, ulcera efficiunt, & ob eam etiam causam, in vulneribus quæ ab istis in facie curantur, deformius cicatricum ex sutura, quàm ex ipso vulnere vitium relinquitur.

Postquam autem tot dies digestivo usi fuerint, ut non concoqui, digerique solum, sed putrescere etiam locus ipse possit, plurimum, imò nimium melle rosatum ad emundandum adhibent, satisque largè infundunt: fila etiam & lineæteum cum basilico addunt. Quod si vulnera (propterea quòd ab ipsis corrupta putruerint) rosato melle, neque satis, nec citò adeò mundantur, solenne est apostolorum unguentum admovere: ultimum videlicet istorum inscitiae perfugium; hoc autem longo utuntur tempore. Hujus verò unguenti cum calida, atque exulcerans, & ad corro dendum nimis idonea vis, & natura sit, efficitur ut humore copiosius ad locum attracto, vulnera ipsa putrida potius & sordida quàm recentia dici possint; maximè au-

110 DE CURAN. VULNER.

tem si victus ratio talis adhibetur, qualem nos à multis, qui in pretio vulgo habebantur, adhibitam esse intelleximus, quibus cum nulla utilium, atque nocentium rerum certa, ac constans aut ars, aut ratio, aut cognitio sit, proprium tantum arbitrium secutis, committi per se solet, ut membra ipsa ubi vulnera sint, inflammentur, & aliis, atque aliis locis, sponte sua hient, & aperiantur, atque ex exiguo malo maximum reddatur. Quemadmodum autem recentia vulnera vulgo curari soleant, hactenus notavimus; nunc verò deinceps ut à nobis curentur, exponemus.

Omnia igitur recentia vulnera, quocunque in membro facta fuerint, sive ea majora, sive minora sint, sive in juncturis, sive in quacunque totius corporis parte fuerint, eò, qui à nobis describetur, modo parva, aut nulla ægrotantis molestia, exiguoque medici ipsius labore curari possunt, nullo etiam malorum symptomatum metu; spero autem gratam omnibus fore cognitionem rei à nobis ad hominum utilitatem inventæ, atque frequentissimis experimentis probatæ, Deo omnium bonorum auctore docente, in qua re invenienda, atque constituenda naturæ rationem ducem sumus secuti: ea autem sic habet. Si vulnus
exi-

exiguum sit, opusque esse videatur, ut acus officio committatur, puncta locis carnosis, non nervosis infigantur, statimque ovorum album in lini tela addatur: prius autem sanguis profluere sinendus est; id enim si non nimium fuerit, conferre deprehenditur: nullis autem huiusmodi parvis vulneribus, nisi in iuncturis sita sint, flammula ulla indenda est, sed confuta, atque ovo curata commodè ligari oportuerit. Postera verò die hoc modo curari conveniet (dummodo in facie facta non sit, nam de his suo jam loco dictum à nobis est) linimento illo liquefacto, sæpe à nobis ob utilitatem appellato balsamo, vulnus ex pluma leniter inungatur: deinde nullis additis filis, emplastrum basilicum, magistrale dictum, cuius descriptio apud Joannem de Vigo est, in linea tela extensum, imponatur: sequenti die pus idoneum optimeque confectum reperietur; atque hoc modo curatio procedet, quoad caro jam induci conspiciatur; tunc autem puncta abscissa detrahantur, atque eodem basilico emplastro sæpius per diem absterfo, omnino sanabitur: quod si commodum visum id fuerit, nigro vocato emplastro uti licebit, sic enim quamcitissimè sanabitur.

Si fortè magnum vulnus fuerit, conven-

112 DE CURAN. VULNER.

suendum in primis est, eo modo qui à nobis est præscriptus; ex inferiori autem parte flammula ex lino albo ovi intincta forpicula subtiliter indatur, addanturque ovi etiam albo intinctæ flammulæ: & deinde colligetur. Postera autem die, hoc modo curabitur: venam ex adverso latere secato, ac per sex, aut septem sequentes dies, sirupum rosatum, cum plantaginis aqua, exhibeto; & si id res postulare visa fuerit, purgato. Victu autem tenui per dies illos utitor, ut passulis, amygdalis, pane exiguo, pomis assis, aut camusiis, quæ & cruda permittere possis, atque hujus generis aliis cibariis: aquam verò ex hordeo decoctam præbeto, addito etiam in decoctione aniso; bibat autem à prandio, & à cœna tantum. quod si infirmioris naturæ homo fuerit, semel in die pullo, aut pulla vesci poterit. Vulneris autem curatio hæc est; cataplasmata primò admovenda sunt, quæ postera die ubi jam tenacius hæserint, consuantur, atque hac secunda curatione, flammula balsamo nostro liquefacto intincta ex inferiori vulneris orificio, indenda est; namque id medicamentum mirum in modum concoquit, expurgat, carnemque inducit: deinde vulnus ipsum eodem balsamo pluma leniter inungatur, deinde commemoratum sæpius basilicum emplastrum,

Mala
sunt in
Hispania
nobiliora:

stru
in li
ita
dier
tem
que
du
coh
quo
stro
loris
mur
& le
que
atqu
opor
eti ra
alum
duce
cicat
bora
vo d
desc
hac
quoc
facit
vuln
maje
ipsu
verò
no o

strum, aut id, quod Gratia Dei dicitur, in lini tela extensum imponatur, atque ita ad septimum, aut ad octavum usque diem, curatio procedat; namque hoc tempore concoctio, expurgatio, carnisque inductio perfici solet. Ubi autem inducta caro sit, & vulneris labra utrinque cohæserint, cataplasmata amovemus, & quod reliquum in curatione est, emplastro ex minio, aut nigro, aut leonini coloris dicto, perficimus; vel quod optimum in hoc genere est, æquis ex nigro & leonino portionibus commixtis, atque vini ipsi, & emplastrum decies, atque duodecies etiam singulis diebus oportuerit abstergere, juxta puris confecti rationem: cicatrix verò, ut fieri solet, aluminis usti pulvere, & filis siccis obducenda est. atque ubi jam cutis facta, cicatrixque fuerit deducta, locum corroborare conveniet, emplastro confortativo dicto, quod à Vigone in Antidotario descriptum est, namque id vehementer hac in re confert. id quod oxicrocion, quod vulgo in usu omnibus est, minimè facit. Igitur eo quem docuimus modo, vulnera omnia, cum minora, tum etiam majora, facillimè citra nimiam membri ipsius inflammationem, curantur. neque verò opus est aut rosaceo, aut alio omnino ovo membrum inungere; namque,

ut

ut diximus, nullam nimiam inflammationem metuere est. Initio autem curationis, defensivum ex bolo armenio adhibere retulerit, aut linteum aceto intinctum, addita aquæ portione dupla: id ubi exsiccatum sit, rursus erit intingendum.

Supr. ex
Hippoc.

Si in locis nervosis vulnus factum fuerit, cujus generis manus, pedes, juncturae, atque musculorum capita sunt, hoc modo curandum est. Cum primum recens vulnus oblatum medico fuerit, atque is nimium sanguinis effluxisse deprehenderit, linteum super venas extendat, manuque compressa fluxionem tandiu cohibeat, quoad sistatur. Quod si parum adhuc defluxisse comperit, ut nonnihil amplius defluere sinat, confert: id tum experimento, tum etiam Avicennæ auctoritate, didicimus: Fortassis, inquit, sanguinis cursus, quantitate moderata, convenit in ulceribus; namque hoc modo membrum non inflammatur. Vulnera autem deinde acu, & filo committantur; ita tamen ut neque ultra quam fatis sit profundè acus infigatur, nec nimium etiam ex cute comprehendatur: sed quatenus, ut labra aptè cohæreant, convenire videantur. Nervi verò, si ulli secti fuerint, simul jungantur, coaptenturque, acu tamen non tangantur; periculum

lum enim est certissimi in ea parte doloris, & spasmus metuendus imprimis est: nihilo autem minus propterea curabitur; imò minus tamen membrum evadet, aut potius mancum, si nervi consuantur. atque consuto vulneri parvum quodquam orificiū, ex inferiori parte, est relinquendum, quo flammula ovorum albo intincta subdi possit: super puncta autem ipsa, lineæ telæ portiones ovorum albo saturæ imponantur, deinde ligatio procuretur, si manus, aut digitus fuerit, tabella aptanda sic est, ut membrum ipsum extensum relinquatur. Veruntamen in inferiore parte vulnus factum, nullam desiderat tabellam: sed ita constituendum membrum est, ut modicè contractum, & manus ipsa semicompressa sinatur: hoc enim modo, nervi, qui ex inferiori parte sunt, facilius sibi cohærebunt, namque extensa manu, neque jungi, neque invicem possunt aptari. Sanguinis porrò missiones, quæ necessariae videbuntur, procurandæ sunt: & membrum ipsum propterea quòd nervosus locus est, atque attritionibus, doloribusque ferendis opportunus; hujusmodi defensivo est muniendus.

℞. Olei rosati, myrthini ana ℥ ij.

olei camomillini ℥ i.

boli armeni ℥ ij. ℞.

℞ cum

116 DE CURAN. VULNER.

Et cum sufficienti cera fiat unguentum. Hoc admoventum est, ut quatuor digitis à vulnere ex superiori parte distet; ex inferiori autem nullum est admoventum: nam qui ex inferiori admovent, non leviter errabunt; deinde juxta eam quam diximus rationem, membrum ligabitur.

Secundam curationem linimentum illud ex balsamo parabit, flammula in eo intincta, atque ex orificio subdita, vulnereque ipso toto, ex pluma eodem balsamo liquefacto, inuncto, atque super hæc cerotum imponendum est latiori aliquanto lineæ telæ portione extensum; quo in genere atque in aliis, etiam hoc omnium præsentissimum esse comperimus.

℞. Olei rosati violati & camomillini ana ℥ ij.

axungie gallinaceæ, & medullæ crurium vituli, ana ℥ i.

vermium terrestrium vino nigro lotorum, ℥ ij.

butyri recentis ℥ i. ℞.

mucilaginis althææ libram unam: bulliant omnia simul usque ad consumptionem mucilaginis, deinde colentur: cui colaturæ addantur lithargyrii subtiliter trituroati ℥ v.

minii ℥ vj.

& iterum cum cera alba sufficienti, fiat cerotum, addendo

terebinthinæ ℥ ij. ℞. mastichis ℥ j.

& fiat cerotum. Omnibus recentibus vulneribus utile in primis est: atque hoc modo pus optimè concoquitur, & expurgatur, & caro demum inducitur, citra ullum periculum, aut symptomatis incommodum, citra omnem etiam membrorum, in quibus vulnera facta fuerint, tumorem. Ubi jam satis emundatum vulnus, atque caro commodè inducta fuerit, nigrum aut leonini coloris adhibeatur emplastrum, aut ex utroque commixtum genere: id autem sæpius singulis diebus abstergendum est, atque hoc modo cutis facillimè, citissimeque aptatur: libet autem horum quæ tanto-pere nobis laudatæ, atque probatæ sunt, emplastrorū compositiones subjungere.

Leoninum emplastrum.

℞. Ceruse ℥ iij.

Olei rosati ℥ ℞.

unguenti basiliconis ℥ j.

bulliant omnia simul lento igne semper baculo agitando usque ad punctum ceroti, deinde addatur viridis æris pulverizati ℥ iij.

ac etiam bulliant quoad colorem flavum, aut subrubeum accipiat, fiat cerotum.

Em-

Emplastrum nigrum.

R̄. Lithargyrii ℞ j.

olei antiqui, & aceti fortissimi ana ℞ 3.
 misceanter in caccola quoad inspissentur; deinde ad ignem fiat empastrum.

Postquam autem vulnus sanatum sit, confortativo emplastro membrum ipsum corroborandum est, sive manus ea, sive alius nervosus locus sit, sive pars alia quæ firmitudine restitutioneque indigeat: hoc autem quo nos quadraginta annos, & eo amplius usi sumus, tum ad hoc genus, tum ad fracturas etiam luxationes semotiones ac dislocationes curandas, atque ad dolorem omnium membrorum levandum omnino utile esse prædicare possumus, cui confortativi nomen meritò indidimus, Ejus autem medicamenti descriptio in hujus operis fine à nobis addita est.

A N N O T A T I O.

Vulnus, & ulcus apud auctorem nostrum differre videntur: quæ ad modum apud Arabes (quos sequitur) quoque distinguuntur. Vulnus esse volunt continui solutionum recentem, cruentam, sine pure: ulcus vero cum pure esse volunt conjunctum, ut Averrois ait 2. & 3. colliget. Græci verò, & qui eorum libros latinus fecerunt; utrumq; idem significare volunt.

ut legenti manifestum erit. Vulneris itaque differentiae, à vario solutionis continui modo sumendae sunt, quas quidem tractat Avicennas in secunda Fen. primi canonis. Illa ego adnotabo, quae ad hujus capituli absolutam tractationem pertinent. Vulnerum discrimina sumuntur vel subjecti ratione (ut tertio artis parvae Galenus ait) ut alia in homogenea parte fiunt; in heterogenea alia: ita auctor sigillatim horum meminit. vel capiuntur ab essentia (ut tertio methodi Galenus) qua ratione vulnus simplex dicitur, cui nec morbus, nec symptoma ullum complicatur; contra compositum vocat, cui tale aliquid adjungitur, ut quarto methodi videre est. Vel sumuntur à quantitate ejus quod solutum est, seu divisum: & etiam haec vulnera tractat auctor. verùm fucius de his nostris ad capituli vulnera adnotationibus.

Secundam curationem] Non egent iis simplicia vulnera, quae cum agglutinationem tantam postulent, siccis egent, ut Hippocrates ait libro de Ulceribus.

Prius sanguis profluere] In curatione vulneris siccare consilium est, & contendere quantum fieri potest, ne inflammatio subsequatur: quae ubi sit, sanescere plagam non patitur. quò respectans auctor in ea sententia est, ut sanguis vel ab vulnerato loco, vel à proximo effundatur: sic enim futurum existimavit: ut detracto impedimento; facil-

facillimè ad sanitatem perveniat. quæ sententia non solùm est Hippocratis; verùm ab ipso ingeniorum fonte adnotata Iliad. δ. ἀμὲν ἐκμυζήσας, ἐπὶ ἢ πᾶσι φάρμακα εἰδὼς πάσσει, τὰ οἱ ποτε πατερεὶ φίλα φρονέων πόρε χεῖρον.

Si fortè magnum vulnus] Trifariam vulnera magna, graviâque Galeno 4. methodi redduntur, nempe vel propter affectus magnitudinem, vel propter laborantis partis præstantiam, vel propterea quod sunt cacoëthe: cujusmodi sunt in articulis accepta vulnera: Vulneris igitur magnitudo, inquit cum Galeno auctor, cum virium robore mittendi sanguinem indicat: etiam si qui vulneratus est, prorsus redundantiæ sanguinis sit expers: idque non solùm ne pars læsa, aut circumscripta loca phlegmone tententur, sed ut impetum vuentis sanguinis compescamus, & largius profluvium compescatur.

Postera autem die] Neque tamen in omni vulnere venæ sectio necessaria est, quia capitis vulnera, ut Hippocrates ait, ea non egent: ratio est in nostris adnotati ex Hippocrate declarata. videtur que auctor ad composita transisse vulnera; illa enim, quia plerumque aut sunt cum dolore, aut inflammatione conjuncta, utriusque horum, aut alterius solum respectu, venæ sectione egent.

Purgato] Medicamento, leni, & facili, quodque humori in corpore redundanti, & membro sauciato analogia respondeat.

Si

Si in locis nervosis vulnus] *Accuratior horum vulnerum curatio petenda est ex Galeni sexto Therapeutices, & Avicennæ libro suæ medicinae quarto. Certè ista vulnèra majorem diligentiam postulant: etenim his sauciatis, aut punctis ex sentiendi, quod obtinent, acumine, inflammatio, & dolor consequitur; unde convulsiones, febresque his oboriuntur, & delirium, ob nervorem cum cerebro communicationem & commercium, ut apud Galenum est libro tertio artis medicinalis. Curatio est communis cum ea quæ aliis vulneribus adhibetur; hoc excepto, quòd dolor ad se, aliis neglectis, medicum revocet. Scopi sunt, extranea, quæ interciderunt, remove, vulneris labra dissidentia committere: præterea commissa atque in unum conjuncta servare: quartò particula læsæ substantiam conservare. cætera apud auctorem.*

DE ULCERIBUS atque eorum curatione.

CAP. VI.

Rari admodum chirurgi sunt, quibus antiqua ulcera curanda suscipiantur, multi verò quos eorum curandorum ratio omnino fugit; inter Hos autè nonnulli sunt, quibus ubi aliquod fortè hujusmodi ulcus occurrit, eum qui patitur omnino non curari suadent, atque il-

F

lam

Si